

ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ У ВІЙСЬКОВІЙ СФЕРІ

Перушко Максим Олександрович, здобувач вищої освіти навчально-наукового інституту № 1 Національної академії внутрішніх справ.

Науковий керівник: викладач кафедри адміністративної діяльності Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук **Костенко Ірина Володимирівна**.

Метою статті є дослідження гарантій конституційних прав і свобод військовослужбовців в Україні та їх реалізація шляхом запобігання і протидії корупції у військовій сфері.

Матеріали та методи. Роботу проведено із застосуванням загально- наукових та спеціальних методів дослідження, що дало змогу досягнути концептуальної єдності. Структурно-функціональний метод використано для визначення переліку посад з підвищеним корупційним ризиком; системний аналіз та синтез – для вивчення організації роботи із запобігання корупції у військовій сфері; аналогію та моделювання – для залучення міжнародного досвіду у розв’язанні проблеми; системно-логічний і прогностичний – для визначення стратегії антикорупційної боротьби.

Результати дослідження. У сучасному світі корупція є суспільно небезпечним явищем, адже полягає у використанні особою наданих їй службових повноважень чи пов’язаних з ними можливостей з метою одержання неправомірної вигоди, негативно впливає на виконання державою її головного обов’язку – утвердження і забезпечення прав та свобод людини, передбаченого статтею 3 Конституції України.

Водночас слушною є думка, що гарантії конституційних прав та свобод військовослужбовців в Україні – це закріплені в Конституції України та гарантовані державою умови, способи та засоби, які дозволяють особам, які проходять військову службу, безперешкодно реалізовувати свої права, а у випадку їх порушень – негайно відновлювати.

Правові норми, що закріплюють гарантії конституційних прав і свобод військовослужбовців, містять також нормативно-правові акти антикорупційної спрямованості.

Антикорупційне законодавство України, яке представлено загальними Законами України «Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014–2017 роки», «Про запобігання корупції» та спеціальними Законами «Про Національне антикорупційне бюро України», «Про прокуратуру», є певним кроком у боротьбі з корупцією та створенні ефективної системи запобігання і протидії корупції.

Досягнення головної мети антикорупційної реформи вбачають через належну реалізацію антикорупційного законодавства, успішне впровадження нових антикорупційних механізмів та створення ефективної інституційної системи запобігання і протидії корупції. Відповідно, діяльність щодо запобігання і протидії корупції в усіх сферах, у тому числі і військовій, мають здійснювати на системній основі, зважаючи на специфіку Збройних Сил та інших військових формувань України, і мати постійний характер.

Особливе місце у гарантуванні конституційних прав і свобод військовослужбовців належить таким спеціально уповноваженим суб’єктам у сфері протидії корупції, як: органи прокуратури, Національне антикорупційне бюро України, органи внутрішніх справ України та Національне агентство з питань запобігання корупції (ст. 1). Зазначені суб’єкти здійснюють заходи щодо виявлення, припинення та розслідування корупційних правопорушень, чим гарантують не лише права, свободи та

інтереси людей у погонах, а й сприяють забезпеченню законності і правопорядку у військах.

Новоствореним державним правоохоронним органом, на який покладено попередження, виявлення, припинення, розслідування та розкриття корупційних правопорушень, а також запобігання вчиненню нових є Національне антикорупційне бюро України. Відповідно до статті 1 Закону України «Про Національне антикорупційне бюро України» завданням Національного бюро є протидія кримінальним корупційним правопорушенням, які вчинені вищими посадовими особами, уповноваженими на виконання функцій держави, та становлять загрозу національній безпеці.

Особливе місце у сфері гарантування конституційних прав і свобод військовослужбовців шляхом запобігання корупції посідає парламентський контроль, що його здійснює Уповноважений Верховної Ради України з прав людини.

Безпосередньо для здійснення контролю за додержанням конституційних прав і свобод військовослужбовців призначають представника Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини у справах захисту прав військовослужбовців. Однак, на думку автора, він має недостатньо повноважень, що потрібні для ефективного гарантування конституційних прав і свобод військовослужбовців, тому його діяльність не завжди досягає своєї мети.

Та саме інститут уповноваженого з прав військовослужбовців може стати одним із дієвих органів забезпечення прав і свобод військовослужбовців. Тому українослухною є думка, що в Україні доцільно запровадити посаду представника Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини в Оперативних командуваннях Збройних Сил України з метою підвищення ефективності правозахисної діяльності Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини щодо захисту прав і свобод військовослужбовців. Крім того, з огляду на останні події в Україні та специфіку військової служби, потрібно створити окремий інститут Уповноваженого Верховної Ради України з прав військовослужбовців, який буде підзвітний парламенту і не залежний від керівництва Збройних Сил, інших військових формувань та державних органів влади. Адже, як свідчить світовий досвід боротьби з корупцією, запровадження інституту омбудсмена з питань оборони є важливим компонентом будь-якої антикорупційної стратегії, яка об'єднує політичні, соціальні та економічні реформи зі зміцнення системи національної доброчесності та має більше шансів на успіх, аніж окремі антикорупційні заходи, незалежно від того, якими рішучими та актуальними вони є. Військові омбудсмени діють у таких країнах, як ФРН, Швеція, Норвегія.

Широкі наглядові функції за діяльністю державних органів і посадових осіб усіх рівнів щодо забезпечення прав і законних інтересів військовослужбовців, якими наділений омбудсмен, засвідчать про високий авторитет цього інституту. Тому введення в законодавство України інституту Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини у справах захисту прав військовослужбовців сприяє ефективному здійсненню заходів щодо запобігання та протидії корупції у військовій сфері, чим гарантуватиме реалізацію конституційних прав і свобод військовослужбовців.

Пріоритет у гарантуванні конституційних прав і свобод, відновленні порушених прав чи інтересів фізичних та юридичних осіб шляхом запобігання, виявлення, а в установлених законом випадках – припинення корупційних правопорушень, мають уповноважені підрозділи з питань запобігання та виявлення корупції органів державної влади.

Керівники міністерств та інших органів виконавчої влади з метою підвищення ефективності здійснення заходів щодо запобігання і протидії корупції утворюють та забезпечують утворення і функціонування підрозділів (осіб) з питань запобігання та

виявлення корупції на підприємствах, установах і організаціях, які належать до сфери їх управління.

Створення та діяльність зазначених підрозділів передбачає постанова Кабінету Міністрів України «Питання запобігання та виявлення корупції» від 4 вересня 2013 р. № 706, яка затверджує Типове положення про уповно- важений підрозділ (особу) з питань запобігання та виявлення корупції.

До головних завдань уповноважених підрозділів відносять: підготовку, забезпечення та контроль за здійсненням заходів щодо запобігання корупції; надання методичної та консультаційної допомоги з питань дотримання вимог антикорупційного законодавства; участь у міжнародному співробітництві в зазначеній сфері; проведення організаційної та роз'яснювальної роботи із запобігання, виявлення і протидії корупції; здійснення контролю за дотриманням вимог законодавства щодо врегулювання конфлікту інтересів тощо.

На сьогодні, зокрема, у Міністерстві оборони України, Національній гвардії України та решті військових формувань утворено відповідні підрозділи з питань запобігання та виявлення корупції.

Водночас Закон України «Про запобігання корупції» передбачає утворення Національного агентства з питань запобігання корупції, до повноважень якого належить координація, методичне забезпечення та аналіз ефективності діяльності уповноважених підрозділів (осіб) з питань запобігання та виявлення корупції (ст. 11).

Діяльність зазначених підрозділів має зосереджуватися на реалі- зації превентивних антикорупційних заходів. До того ж такі підрозділи аж ніяк не мають підміняти собою правоохоронні органи. Пріоритетність превентивних антикорупційних заходів гарантує реалізацію конституційних прав і свобод військовослужбовців та є вагомим передумовою в запобіганні корупційним правопорушенням у всіх напрямках діяльності військової сфери. Однією з головних проблем, пов'язаних з високим рівнем корупції в діяльності органів виконавчої влади, є брак системи виявлення та аналізу ризиків корупціогенних процедур, а також те, що підрозділи (особи), відповідальні за розроблення та здійснення відомчих заходів з виявлення і запобігання корупції, не мають відповідного фаху та рівня незалежності, здебільшого ці повноваження покладено на кадрові підрозділи.